

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

ATAY ELDEN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/16301

Karar Tarihi : 3/2/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Atay ELDEN

Vekili : Av. Mustafa Kemal TURAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, demir yolu hattı dolayısıyla evde oluşan hasarın bedelinin karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonce başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1985 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir. Başvurucu; İzmir'in Aliağa ilçesi Şehit Kemal köyünde kâin K17-C05-B-4C pafta 343 ada 1 parsel sayılı taşınmazın malikidir. Taşınmazın üzerinde iki katlı bina bulunmaktadır. Başvurucunun derece mahkemelerindeki beyanlarına göre bina yaklaşık otuz yıl önce inşa edilmiştir.

9. Başvurucunun evinin yakınından geçen Menemen-Aliğa demir yolu hattı 6/5/2004 tarihinde hizmete açılmıştır. Başvurucunun binasının demir yolu hattına uzaklığı -en yakın noktada- 14 metre, ihata duvarına uzaklığı ise 7 metredir. Demir yolunu Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü (TCDD) ve İzmir Banliyö Taşımacılığı Sistemi Ticaret Anonim Şirketi (İZBAN) kullanmaktadır.

10. Başvurucu 15/5/2012 tarihinde TCDD'ye başvuruda bulunarak metro ve yük treni hattında meydana gelen titreşimler nedeniyle evinde çatlaklar oluştuğunu belirtmiş, bu durumun dikkate alınmasını talep etmiştir. TCDD tarafından başvurucuya verilen 25/5/2012 tarihli cevapta; yapılan inceleme sonucunu inşaattaki çatlakların yapı sistemi ve zemin ilişkisinden kaynaklandığı, bu çatlakların oluşmasında demir yolu trafiğinin etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu 15/1/2014 tarihinde Aliğa Sulh Hukuk Mahkemesinde (Sulh Hukuk Mahkemesi) delil tespiti talebinde bulunmuştur. Sulh Hukuk Mahkemesince yapılan keşif sonrasında düzenlenen 23/1/2014 tarihli bilirkişi raporunda, çatlakların oluşumunda evin denetimsiz ve projersiz olarak yapılmasının yanı sıra yakınından geçen demir yolu hatındaki periyodik titreşimlerin de etkisinin bulunduğu ifade edilmiştir. Söz konusu rapor 3/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 17/11/2015 tarihinde İZBAN'a müracaat ederek evinde meydana gelen zararın tazmin edilmesini talep etmiştir. İZBAN 30/11/2015 tarihinde verdiği cevapta, hattın sorumluluğunun İZBAN'a ait olmadığını ve İZBAN'ın bir sorumluluğunun bulunmadığını bildirmiştir.

13. Başvurucu 25/3/2016 tarihinde TCDD'ye başvurarak taşınmazın titreşimlerden dolayı hasar görmeye devam ettiğini ve değer yitirdiğini belirtmiş, taşınmazın kamulaştırılarak bedelinin ödenmesini ya da takas edilmesini veya kendisine başka bir yerde imar hakkı verilmesini talep etmiştir. Başvurucu aynı dilekçeyle İZBAN'dan tazminat talebinde bulunmuştur. TCDD 21/4/2016 tarihli yazıyla hasarın demir yolundan kaynaklanmadığını başvurucuya bildirmiştir.

14. Başvurucu 20/5/2016 tarihinde İzmir 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) İZBAN ve TCDD aleyhine tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde; demir yolu hattının geçmesi sebebiyle taşınmazın duvarında çatlakları meydana geldiğini, taşınmazda güvenli bir biçimde oturma imkânının kalmadığını belirtmiş; bu durumun kullanım hakkının kısıtlanması mahiyetinde olduğu ve mülkiyet hakkını ihlal ettiği görüşünü açıklamıştır. Başvurucu fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 50.000 TL maddi zararın yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi isteminde bulunmuştur.

15. İdare Mahkemesince taşınmaz mahallinde bilirkişilerle birlikte keşif yapılmıştır. Üç akademisyenden oluşan bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 20/12/2017 havale tarihli raporda özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. TCDD'nin taşıdığı yükün İZBAN'ın taşıdığı yükün %10'u kadar olduğu kanaatine varılmıştır. TCDD'nin taşıdığı yük daha az olsa da sebep olduğu titreşimin İZBAN'inkine nazaran daha fazla olduğu değerlendirilmiştir.

ii. TCDD ve İZBAN'ın seferleri nedeniyle oluşan tekrarlı titreşimlerin zeminin taşıma gücünü ve binayı olumsuz etkilediği kanaati hasıl olmuştur. Binanın inşasında

kullanılan malzeme, işçilik kalitesi, denetim ve mühendislik hizmetlerindeki eksiklik de binada çatlakların oluşmasını etkileyen faktörlerdendir. Ancak TCDD ve İZBAN'ın seferleri sebebiyle oluşan titreşimin de çatlakların oluşmasında %20'lik bir etkisi olmuştur.

iii. Binadaki toplam hasar 100.614,15 TL olup bunun TCDD ve İZBAN'ın seferleri sebebiyle oluşan titreşimden kaynaklanan kısmı 20.122,83 TL olarak hesaplanmıştır.

16. İdare Mahkemesi 24/5/2018 tarihli kararıyla davayı kısmen süre aşımından, kısmen de esastan oyçokluğuyla reddetmiştir. İdare Mahkemesi başvuruçunun tazminat talebini, demir yolunun inşaatı sebebiyle taşınmazda oluşan zarar ile titreşimler sebebiyle taşınmazda oluşan zarar şeklinde iki farklı olgusal temele ayırmıştır. İdare Mahkemesi, birinci olgu yönünden zararın demir yolu hattının açıldığı tarihte öğrenildiğini ve demir yolu hattının hizmete açıldığı 6/5/2004 tarihinden itibaren 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca bir yıl içinde ilgili idareye başvurularak tazminat talep edilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Başvuruçunun bir yıllık süre içinde idareye başvurmadığını tespit eden İdare Mahkemesi, davanın bu kısmını süre aşımı yönünden reddetmiştir.

17. İdare Mahkemesi titreşimler sebebiyle oluşan zarar yönünden ise bu durumun süreklilik arz ettiğini değerlendirmiş ve müdahale devam ettikçe başvuruçunun tazminat isteminde bulunabileceğini belirtmiştir. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 27. maddesinin olay tarihinde yürürlükte bulunan hâline atıfta bulunan İdare Mahkemesi, köy yerlerinde yapılacak konutların fen ve sağlık kurallarına uygun olması ve muhtarlıktan izin alınması gerektiğine işaret etmiştir. İdare Mahkemesi; Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan bilirkişi raporu ile kendisi tarafından yaptırılan inceleme sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda, taşınmazın fen ve sanat kaidelerine uyulmadan yapıldığı yönünde tespitlere yer verildiğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi ayrıca binanın muhtardan izin alınmadan inşa edildiğinin de altını çizmiştir. 3194 sayılı Kanun'un 31. ve 32. maddelerinin metinlerine yer veren İdare Mahkemesi, usulüne uygun olarak inşa edilmeyen binanın mülkiyet hakkına ilişkin güvencelerden yararlandırılmasının mümkün olmadığını ifade etmiş; bu nedenle davalı idarelerin tazmin yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

18. Karara muhalif kalan mahkeme başkanı, bilirkişi raporunda belirlenen tutar üzerinden davanın kabulüyle söz konusu tutarın davacıya tazminat olarak ödenmesine karar verilmesi gerektiği görüşünü açıklamıştır.

19. Başvuruçunun bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) ilk derece mahkemesinin gerekçesini değiştirmek suretiyle istinaf istemini esastan oyçokluğuyla 19/2/2019 tarihinde reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan bilirkişi raporunda hasarın kısmen de olsa demir yolu hattının kullanımı sırasında oluşan titreşimlerden kaynaklandığına ilişkin tespit içerdiğine değinilerek başvuruçunun en geç anılan bilirkişi raporunu öğrendiği 3/2/2014 tarihinde eylemin idariliğini öğrendiği değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Kararda; bu tarihten itibaren en geç bir yıl içinde idari müracaat yapması gereken başvuruçunun sonradan -25/3/2016 tarihinde- yaptığı başvuruların dava açma süresini canlandırmayacağı, dolayısıyla davanın süre aşımı gerekçesiyle reddi gerektiği belirtilmiştir.

20. Karara muhalif kalan bir üye, Anayasa Mahkemesinin mahkemeye erişim hakkına ilişkin içtihadına atıfta bulunduktan sonra demir yolu ve etkileri nedeniyle oluşan değer azalışından kaynaklanan zararın süregelen zarar olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Karşıoy yazısında, süregelen zarar söz konusu olduğunda bunun giderilmesi için her zaman başvuru yapılabileceği ve başvurunun reddi hâlinde tam yargı davası açılabileceği ifade edilmiştir. Somut olayda taşınmazdaki değer azalışının devam ettiğine işaret edilen karşıoy yazısında, başvuruçunun açtığı davanın süresinde kabul edilmesi gerektiği görüldü savunulmuştur.

21. Nihai karar 9/4/2019 tarihinde başvuruçuya tebliğ edilmiştir. Başvuruçucu 9/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 2577 sayılı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektirir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasuda öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir."

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkılarının veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

24. Sözleşme'nin "Etkili başvuru hakkı" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yakın tarihli *Dimitar Yordanov/Bulgaristan* (B. No: 3401/09, 6/9/2018) kararına konu olayda başvuruçunun evi madencilik faaliyetleri sebebiyle zarar görmüş ancak tazminat davası, zarar ile faaliyet arasında illiyet bağının gösterilemediği gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM kömür

çıkarılmasının çevresel tehlikeye yol açan bir faaliyet olduğunu, olayda madenin mayın patlatma yoluyla çıkarıldığını belirtmiştir. AİHM bununla birlikte Kamu Sağlığı Kanunu uyarınca çıkarılan, yerleşim bölgelerinde sağlık ve güvenlik gerekliliklerini belirleyen bakanlık kararıyla endüstriyel olmayan binaların etrafında sanitasyon (sağlıkla ilgili güvenli) alanlar belirlemiştir. Başvurucunun evinin bulunduğu bölgede bu alanın genişliği 500 metre olarak tayin edilmiştir. Buna karşılık somut olayda maden zamanla genişlemiş ve başvurucunun evine 160-180 metre kadar yaklaşmıştır. Olayda maden tamamen devlete ait bir şirket tarafından yönetilmektedir. AİHM, şirketin ayrı bir tüzel kişiliğinin olmasının devletin doğrudan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını vurgulamıştır. AİHM'e göre şirket olağan bir ticari faaliyet içinde değildir, aksine çevre, sağlık ve güvenlik gerekliliklerini konu alan katı düzenlemelere tabi bir alanda faaliyet yürütmektedir. Öte yandan madeni kuran ve madenin faaliyetlerini yürütülmesi için *oldukça önemli devlet ihtiyaçları* ile ilgili kanun uyarınca özel mülkiyete konu mülkleri kamulaştırma karar da devlet tarafından alınmıştır. Belirtilen hususlar, şirketin bir devlet faaliyeti yürütme aracı olduğunu ve buna göre devletin onun eylemlerinden veya ihmallerinden sorumlu tutulması gerektiğini göstermektedir (*Dimitar Yordanov/Bulgaristan*, §§ 59, 60).

26. AİHM, müdahaleyi mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemiştir (*Dimitar Yordanov/Bulgaristan*, § 62). AİHM, Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesinin gerektirdiği ilk ve en önemli ölçütün kanunilik olduğunu, buna göre müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağının bulunmasının gerektiğini belirtmiştir (*Dimitar Yordanov/Bulgaristan*, § 63). AİHM'e göre başvurucunun açtığı tazminat davasına konu maden ocağı faaliyetleri kapsamında konutunun yakınında mayın patlatılması -mesafe dikkate alındığında- kanun hükümlerine açıkça aykırıdır ve müdahale ile kanunilik ölçütü yönünden mülkiyet hakkı ihlal edilmiştir (*Dimitar Yordanov/Bulgaristan*, §§ 64, 65).

27. Öte yandan AİHM, Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun bir telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolunun teoride olduğu kadar pratikte de etkili bir yol olması gerekmektedir (*Iltan/Türkiye* [BD], B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; *Kudla/Polonya* [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; *Özpinar/Türkiye*, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

28. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin mahkemelerce etkili bir şekilde incelenmesini ve öngörülen yolun uygun bir telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (*Kudla/Polonya*, § 157; *Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan*, B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35). AİHM, iç hukuktaki düzenlemelerin başvuruculara bu anlamda aşgari güvenceleri içerecek şekilde yeterli bir hukuk yolu sunup sunmadığını irdelemektedir (*Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan*, § 36).

29. Hazine arazisi üzerine inşa edilen bir gecekonduyun etrafında bulunan çöplüğün patlaması üzerine zarar gördüğü olayın ele alındığı *Oneryıldız/Türkiye* ([BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004) kararında AİHM, mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükler yönünden ihlal edildiğine karar verdiği gibi meseleyi etkili başvuru hakkına ilişkin 13. madde yönünden de ele almıştır. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi, ulusal hukuk sistemlerinin yetkili ulusal otoritelere Sözleşme kapsamında ileri sürülebilir bir şikâyetin özünü ele almalarına

salahiyet tanıdığı etkili bir hukuk yolunu erişilebilir kılmasını gerektirir. Bunun amacı ise uluslararası şikâyet mekanizmasını AİHM önünde harekete geçirmek zorunda kalmadan önce bireylerin Sözleşme haklarının ihlalleri için ulusal düzeyde uygun bir telafi elde edebilecekleri bir yol sağlamaktır (Öneriyıldız/Türkiye, § 145). Bununla birlikte AİHM; 13. madde ile sağlanan korumanın herhangi bir özel çözüm yöntemi gerektirecek kadar ileri gitmediğini, taraf devletlerin bu hüküm kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme konusunda belirli bir takdir aralığının olduğunu kabul etmiştir (Öneriyıldız/Türkiye, § 146). AİHM, başvurucunun evinin ve eşyalarının kaybı yönünden tazminat yolu etkin bir şekilde işletilmediği için Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (Öneriyıldız/Türkiye, §§ 156, 157).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 3/2/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, demir yolu hattı sebebiyle mülkünde oluşan zarar karşılanmadığından mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, bu bağlamda evin ruhsatının bulunmamasının zararının karşılanma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Başvurucu, zararın süregelen niteliği dikkate alındığında davanın süre aşımından reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca evinin yıkılma tehlikesinin bulunması sebebiyle yaşam hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

32. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan. B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

35. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlali iddiasının yanında adil yargılanma ve yaşam haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucunun tapu maliki olduğu taşınmaz üzerinde bulunan konutunun ulaşım faaliyetleri sebebiyle hasar gördüğü hâlde bu zararın tazmin edilmediği iddiası özâ itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir.

36. Başvuruya konu olayda demir yolu hattında yük taşımacılığı sırasında meydana gelen titreşimler sebebiyle başvurucunun mülklü üzerindeki konutunun hasar gördüğü hususu derece mahkemelerindeki yargılama sırasında sunulan bilirkişi raporuyla tespit edilmiştir. Ancak Bölge İdare Mahkemesi davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bu durumda başvurucunun tazminat isteminin esası incelenmemiştir. Başvurucunun mülküne verilen zararın karşılanması istemiyle açtığı tam yargı davasının esasının incelenmemesine yönelik şikâyetin Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

38. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (*Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes. mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvence altına alınan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni ve fikri hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

39. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- mülkiyet kavramı içinde değildir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36).

40. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında şehir planlaması ile ilgili düzenlemelere aykırı şekilde inşa edilmesi sebebiyle idari makamlarca yapının her an yıkılması mümkünken bu yönde bir girişimde bulunulmaması ve önlem alınmaması, uzunca bir süre bu duruma sessiz kalınması, esasen yapı sebebiyle vergi tahsil edilmesi veya yapının kamu hizmetlerinden yararlandırılması suretiyle bu alanlarda sosyal ortam ve aile ortamının oluşturulmasına izin verilmesi hâlinde, inşa edilen yapının kullanılmasından kaynaklanan ekonomik değer Anayasa'nın 35. maddesi çerçevesinde önemli bir mal varlığı değeri ve dolayısıyla bir *mallık* oluşturduğunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. *Ayşe Öztürk*, B. No: 2013/6670, 10/6/2015, § 85; *Nazif Kılıç*, B. No: 2014/5162, 15/6/2016, § 35; *İrfan Öztekin*, B. No: 2014/19140, 5/12/2017, §§ 43-45; *Rifat Algan*, B. No: 2014/19138, 22/2/2018, §§ 49-51).

41. Somut olayda başvuruya konu taşınmazın başvuru adına tapuya tescil edildiği ve üzerindeki konutun da başvurucuya ait olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Ayrıca başvuru taşınmaz üzerine inşa ettiği ev için muhtardan mevzuatın zorunlu kıldığı izni almamış olması evin mülkiyet hakkına ilişkin anayasal güvencelerden yararlandırılmasına engel teşkil etmemektedir. Köy yerlerinde yapılacak inşaatlar için muhtardan izin alma zorunluluğuna uyulmaması idari birtakım yaptırımları gerektirse de tek başına bu eksiklik inşaatın mülk teşkil etmesine mâni değildir. Somut olayda yapının mevzuata aykırılığı hususunda başvuru kamu makamlarınca uyarıldığına ilişkin bir bilgi derece mahkemesi kararlarına yansımamıştır. Dolayısıyla söz konusu yapının bu kadar uzun bir süre kullanılmasının başvuru bakımından önemli bir ekonomik menfaat teşkil ettiği ve bu yönden başvuru Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken bir menfaatinin mevcut olduğu kabul edilmiştir.

b. Genel İlkeler

42. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; *Murat Halic*, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

43. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (*İlhan Gökhan*, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

44. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" hükmüne yer verilerek mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 5. maddesi ise insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde 35. maddesi uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2019/40, K.2020/40, 17/7/2020, § 37; AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13; *Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boymukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

45. Devletin pozitif yükümlülükleri nedeniyle mülkiyet hakkı bakımından koruyucu ve düzeltici bazı önlemler alması gerekmektedir. Koruyucu önlemler mülkiyete müdahale edilmesini önleyici; düzeltici önlemler ise müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle

telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır. Mülkiyet hakkına müdahalenin malik Üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesi, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir (*Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, §§ 46, 48).

46. Dolayısıyla devletin özellikle yerleşim yerlerinin altında ya da yakınında demir yolu taşımacılığı faaliyeti yapılması hâlinde titreşim etkisiyle kişilerin yaşam hakkı ile maddi ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkı yanında mülkiyet hakkının zarar görmemesi için gerekli tedbirleri alma şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (madencilik faaliyeti yönünden benzer değerlendirme için bkz. *Sabri Uhrağ* [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020, § 57).

47. Devletin temel hak ve özgürlükler ile ilgili anılan yükümlülüklerini ihlal ettiğini, demir yolu işletmeciliği sırasında söz konusu haklara zarar verildiğini savunulabilir şekilde iddia eden herkesin yetkili makama gecikmeksizin başvurma imkânının, diğer bir ifadeyle etkili başvuru hakkının sağlanması ise Anayasa'nın 40. maddesinin gereğidir.

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda başvurucu, demir yolu hattının kullanımının yol açtığı titreşimler sebebiyle evinin zarar gördüğünü ve değerinin düştüğünü iddia etmiş; bu sebeple oluşan zararın tazmini istemiyle tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi başvurunun tazminat talebini, demir yolunun inşası sebebiyle taşınmazda oluşan zarar ve titreşimler sebebiyle taşınmazda oluşan zarar şeklinde iki farklı olguya dayandırdığını kabul etmiş ve ikisi yönünden ayrı ayrı değerlendirme yapmıştır. İdare Mahkemesi, demir yolu hattının inşası sebebiyle taşınmazda değer kaybı olduğu iddiası yönünden davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. İdare Mahkemesinin kabulüne göre bu olguya dayalı zarar, demir yolu hattının açıldığı tarihte oluşmuş ve dolayısıyla dava açma süresi bu tarihte işlemeye başlamıştır. İdare Mahkemesi titreşimler dolayısıyla binada hasar olduğu iddiasını ise esasın incelemiş ancak binanın gerekli izinler alınmaksızın ve fenne aykırı olarak inşa edilmesi sebebiyle mülkiyet hakkının güvencelerinden istifade edilemeyeceği gerekçesiyle idarenin tazminat ödeme yükümlülüğünün doğmadığı sonucuna ulaşmıştır.

49. Bölge İdare Mahkemesi ise İdare Mahkemesinin gerekçesini bütünüyle değiştirerek davayı süre aşımından reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, başvurunun eylemin idariliğini Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan bilirkişi raporundan haberdar olduğu 3/2/2014 tarihinde öğrendiğini ve bu tarihten itibaren dava açma süresinin işlemeye başladığını kabul etmiştir.

50. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenecek ilk mesele başvurunun mülküne zarar verildiği iddiasını öne sürebileceği ve varsa bu zararının tazminini sağlayabileceği başvuru yolunun bulunup bulunmadığıdır. İdarenin kamu hizmetinin yürütümü sırasında kişilerin mülklerine zarar vermesi hâlinde malikin 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca eylemi öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde idareye başvurarak zararının tazminini istemesi, bu isteğin kısmen veya tamamen reddedilmesi hâlinde ise bu konudaki işlemin tebliğinden itibaren dava açma süresi içinde tam yargı davası açması mümkündür. Tam yargı davasında idari mahkemenin idarenin mülke zarar verip vermediğini inceleme ve varsa bu zararın

tazminine hükmetme yetkisine sahip olduğu noktasında başvuru bir itirazı bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvuru mülkiyet hakkına verilen zararların tazminini sağlayacak etkili başvuru yolunun teorik düzeyde olduğu açıktır.

51. Anayasa Mahkemesince incelenecek ikinci mesele ise teorik düzeyde etkili olduğu tespit edilen bu yolun başvuru davasında fiilî olarak işleyip işlemediğini, diğer bir ifadeyle pratikte başarı şansı sunup sunmadığını incelemektir. Başvuru açtığı tam yargı davası, esasî incelenmeden süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiştir. Davanın esasının incelenmemiş olması tek başına etkili başvuru hakkının ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmaların birtakım usul şartlarına bağlanmasını yasaklamadığı gibi kişileri, kanunda öngörülen usul şartlarına uyma yükümlülüğünden muaf tutmamaktadır. Dolayısıyla tam yargı davasına ilişkin süre şartına uymayan kişinin davasının reddedilmesi etkili başvuru hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurmamaktadır. Bununla birlikte süre ve diğer usul şartlarının o yolun kullanılmasını imkânsız kılacak ya da aşırı derecede zorlaştıracak, başarı şansını zayıflatacak şekilde yorumlanması etkili başvuru hakkının ihlaline yol açabilir.

52. Somut olayda Bölge İdare Mahkemesi; başvuru Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan bilirkişi raporundan haberdar olduğu 3/2/2014 tarihinde eylemin idariliğini öğrendiğini, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında sözü edilen bir yıllık idareye başvuru süresinin bu tarihten itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesince incelenecek mesele Bölge İdare Mahkemesinin bu yorumunun başvuru tam yargı davası açmasını imkânsız kılıp kılmadığı veya zorlaştıran zorlaştırmadığıdır.

53. Başvuru idareye dilekçesinde ve dava dilekçesinde ileri sürdüğü temel iddia, demir yolu hattından kaynaklanan titreşimler sebebiyle evinde çatlaklar oluştuğu ve bu sebeple evinin değerinin düştüğüdür. Dolayısıyla zararın dayandırıldığı temel olgu, demir yolu hattından neşet eden titreşimlerdir. Evin duvarında çatlaklar oluşmasına ve değerinin düşmesine yol açan asıl olgu demir yolu hattının varlığı değil kullanılması ve titreşimlere kaynaklık etmesidir. Bu hâliyle başvuru mülkiyet hakkına yapılan müdahale anlık olmayıp süregelen niteliktedir. Diğer bir ifadeyle zarar devam ettiği sürece başvuru mülkiyet hakkına yapılan müdahale de varlığını koruyacaktır. Süregelen müdahalelerde kişinin mağdur statüsü müdahale boyunca varlığını sürdüreceğinden kişiyi müdahale bitmeden önceki bir aşamada idareye başvuruya zorlayıcı yorumlar kişiye aşırı külfet yükler ve tam yargısı davası açılmasını zorlaştırır.

54. Bu nedenle Bölge İdare Mahkemesinin tam yargısı davası açma süresine ilişkin yorumunun aşırı şekilci olduğu ve başvuru tam yargı davası açmasını zorlaştırdığı değerlendirilmiştir. Bu hâliyle mülkiyet hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi bakımından teorik düzeyde etkili olduğu saptanan tam yargı davası yolu Bölge İdare Mahkemesinin şekilci ve katı yorumu sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma kapasitesini yitirmiştir.

55. Sonuç olarak Bölge İdare Mahkemesinin başvuru mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engelleyen yorumu nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesini talep etmiştir. Başvurucu ayrıca evinde meydana gelen zarar nedeniyle 50.000 TL maddi, duyduğu korkular nedeniyle de 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

58. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

59. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

60. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden

ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

61. İncelenen başvuruda derece mahkemelerinin yorumu nedeniyle başvuru hakkının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

62. Bu durumda mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

63. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 1. İdare Mahkemesine (E.2016/820, K.2018/878) **GÖNDERİLMESİNE,**

D. Başvurucunun tazminat talebinin **REDDİNE,**

E. 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderinin başvurucuya **ÖDENMESİNE,**

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuru hakkının Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz **UYGULANMASINA,**

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 3/2/2022 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.